



Nyerőben

Az elmúlt hét televíziós eseményer: két filmsorozat befejeződött, új játékok sorozata kezdődött, a Vasárnap délelőtti attették délutánra és csütörtökre került végre egy tévéjáték. Ha akarjuk, az újdonságok közé számíthatjuk: A Hét új főszerkesztőt nyert, Hajdú János személyében. Azért mondom, hogy nyert, mert bizony benne, hogy a sokak kedvelt vasárnap esti műsora visszanyeri a régi formáját, azaz ezennél legalább olyan érdekes lesz, mint Polgár Dénes főszerkesztősége idején volt. Formai újítások, vagy azok nélkül, de mindig lényeges és időszerű kül- és belpolitikai eseményekről tájékoztat, vagy megvilágítja azok hátterét, s a Híradónál több másodpercet nem „Híradószintű”, (értsd: oda való) tudósítások semmitmondó körülbeszélésével tölti ki, hanem igyekszik érdemben tárgyalni érdeklődő témákat.

A most befejezett filmsorozatok: a Sándor Mátyás és a Petőfi. Az előbbi se jobb, se rosszabb nem volt, mint a Verne Gyula „tévésítések” általában (amelyeknek általában Bujtor István játszotta a szerepeit). Minthogy három tévétársaság összefogásával készült, még csak a pénzt sem számlálhatjuk érte, hiszen került amibe került a külföldi szériákra a forgatás — a költségek nyilván megoszlaták. A szerzőkkel is meg kell nyújtani a szükséges szórakozást, akik abban a korban vannak, amikor falni illik a Verne-regényeket. És talán azoknak a felnőtteknek,

akiknek keddenként éppen nem volt jobb dolguk, mint-hogy tétét nézzenek.

Máshol a helye a Petőfi-filmnek, amelyet ugyancsak a fiatalok nemzedékének lehetne ajánlani, szórakoztató ismeretszerzés céljából. A forgatókönyvíró Szabó György a könyvtári Petőfi-irodalom felhasználásával arra törekedett, hogy a régi és új kutatások alapján korrekten elmesélje: „Így élt Petőfi”. A sorozattal törlesztett a tévé sokat emlegetett adósságából. Sokáig hiába mondtuk ugyanis, hogy a más népek nagy embereinek rendre megvásárolt filmes élettörténeli mellé ideje lenne már a mi leteleinkről készített tévéműveket is fölörakoztatni. Mert dicséretes ugyan, ha szellemi életünk hagyományainhoz híven mostanában is jóval többet tudunk Európáról és a világról, mint Európa és a világ rólunk, de nem árt, ha saját kultúránk értékeit sem maradnak ki a látóterünkben.

Amint pedig az ifjúság múlt-tudatának kétségbejövő hézagairól már nemcsak hétköznapi tapasztalatokból, hanem nagyobb tekintélyű, tudományos felmérésekből is értesülhettünk, kézenfekvőnek tűnt a legszélesebb közönséggel rendelkező ismeretterjesztő fórumtól, a tévétől várni segítséget. Ilyen szempontból találtak értékesnek a Petőfi-film alkotóinak munkája (Horváth Adám rendezte) és mindazoké, akik összeállították és a sorozat egyes részeit után a műsorba iktatták a költő verseinek gyűjteményét. „A költészet fája életem...” cí-

mű versmúsorokban nagyjából ugyanazok a színészek szavalták, akik a filmben is szerepeket kaptak. Ez a tévé- (músor)-történetben sajnos elég szokatlan gondosság és figyelmesség még jobb, nagyobb hatású lett volna, ha a versek rögtön a film után szólhatnak, s nem amikor már a nézők többsége alszik.

Az új játékok közül A fele sem igaz tetszik legjobban, mert ha az igaz és a hazug válaszokat mondók jól alakítják szerepeiket, szórakozhatunk is, tanulhatunk és játszhatunk is eleget. A Vasárnap délután viszont sokkal pergőbb lehetne, ami leegyszerűsbben úgy látszik elérhetőnek, ha a műsorvezető, Egri János ezután sokkal kevesebbet beszél (mellé).

A hét tévéjátéka, a Gorkij-drámából Havas Péter által rendezett Jeger Bulesov és a többiek viszont Kállai Ferencnek teremtett kitünő játéklehetőséget. Vagy fordítva? Kállai játéka teremtett lehetőséget, hogy a daraból kitünő tévéjáték legyen? Inkább, de ez a lehetőség elszalajtott; a főszereplő színész érezhetően magányosan formálta minden körében érvényes figurává a kereskedő alakját. A többiek a konkrét korban maradtak, a forgatás eljövetelekor élt típusokat jelenítették meg. Még akkor is igaz Kállai kivételes alakítása (bár újabban egyre gyakrabban látjuk ilyen kivételesen jókat), ha az utolsó percekben (a hajdokló Bulicsovként) a régi manírjaiból fedezhettünk föl néhányat.

Sulyok Erzsébet

Csudálatos magyar gravitáció



Bözsike, a tipikus mai magyar falusi lány szenzációs felfedezést tesz Mucsán, a hasonlóképpen tipikus, mai, az örök-egy magyar faluban: míg a városban a mérlegen az áru egykilós, az Mucsán, az ottani rugós szerkenyűtől csak 90 dekagramm. Később csak 85, azután már 80. A magyarázat egyszerű: valamiféle gravitációs anomália színtere a falu.

Innen indul és ide tér meg Maróti Lajos Súlytalanság című új hangjátéka, amelyet szombaton mutatott be a Kossuth adón a Rádiószínház. Az első, rendszerint indulati, tehát elhamarkodott minősítés olyasféle lehetne: egyértelműen kiváló alkotás. Eles társadalomkritika, jó érzék a mai magyar élet nagy vidéki konjunktoralvagijainak stílusa, módszerei, típusai iránt, pergő, eleven, szellemes dialógusok. Ráadásul még akár a menthetetlen elfogultság bűnébe is eshetne a kritikus: olyan egyszerű színésznőt hallhatunk a főszerepben, mint Schütz Ila, S nem akármilyen partnerekkel, például Páger Anikával, Kállai Ferencel, Inke Lászlóval együtt. Végképp úgy tűnt tehát: minden, de minden adott egy lelkesedő hangú elismeréshez.

Aztán, később... remélhetőleg nem hat akadémikusodásnak: ha jobban „utána-füleit” a hallgató, több dolog is hibádzani kezdett Maróti Lajos legújabb művében. Valamiképpen az a furcsa eset állt elő, hogy minél igazabbnak, minél valóságosabbnak látszott-hallatszott

minden, minél életszagúbbak lettek a különböző részletek, a helyzetek és a személyek, annál inkább kezdte gyötörni valamilyen gyanú a jámbor, s kifogásokra mindig oly éhes kritikust. Némi fej-törés után úgy vélte, rájött: a különösség, mint esztétikai kategória hiányérzetéről van szó. Vagy fogalmazhatunk akár úgy is: valamilyen bántó felszínességéről. Akár, ha az enyhén szólva elkopott Mucsá helységeket vesszük, akár az efféle meghökkenő látványos, bár vitatható mondatokat: „ha jól megmondjuk, mindenki mucsai ebben az országban, aki számít”, akár pedig azt a tényt, hogy a jó egyorás hangjáték első 25 perce után nyilvánvalóvá vált, hogy a csodás magyar gravitáció révén a falusi bünszövetkezet szanatóriumot, kívül-belül carrarai márványból készült színházat, második magyar atomerőművet, tömérdek felhőkarcólót és egyebeket facsart ki a jó helyi adottságokból, végül pedig természetesen minden egyre könnyebb, egyre súlyosabb lesz — el-pontosabban felroppen Mucsá, mint a füst.

Igen keveset mondunk, ha nyomtatékosan kijelentjük: rettenetesen nagy kár ezért a darabért. Nagy-nagy társadalomkritikai játék lehetett volna belőle, elég, ha egyetlen pompás elemre utalunk csupán, önkritikusan: magyar újságíró manapság ritkán hallhat olyan faláló, pontos és rendkívül szellemes karikatúrát jelenlegi hazai sajtónkról, mint Maróti

Lajos Súlytalanságában. Ráadásul újfent hangsúlyozandó: tisztességes, őszinte, bátor szándék munkát e hangjátékban, felelős és komoly bírálat arról, amit egyszerű leírtak és elmondtak már ugyan, mégsem lehet hallgatni róla egy percig sem: a magyar társadalom nagy ügyeskedőiről, olykori korruptióis ügyleteiről, az „ami jól megy, az gyanús”-elv színeről és visszajáról, a lehetőségek és a morális önkormányról kurta-furcsa összefonódásairól.

Éppen csak kicsit mélyebben és eredetibben kellett volna felmutatni mindezt. Vagy ne legyünk telhetetlenek, hiszen az a csodás magyar gravitáció lehet, hogy túllontúl nagy erejű — visszafelé is?

Domonkos László

Emelkedik a saját gépkocsit használók térítési díja

A Munkaügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás szerint 1981. február 1-től megváltozik a saját gépjármű belföldi hivatalos kiküldetés, illetve közszolgálat alkalmával történő használata esetén elszámolható térítési díja. A jelzett időponttól kezdődően személygépkocsinak használata esetén 3,50 forint-ra, saját motorkerékpár esetében 125 köbcentiméteres hengerűrtartalomig 0,80 forint-ra, ennél nagyobb hen-

Lábra kél a szegedi balett?

Akár a mesében, egyszerű volt, hol nem volt. Talán igaz sem volt? Pedig akadnak színházbarátok, akiknek mond valamit a név: Imre Zoltán. Az idősebbek emlékeznek még rá, ő csinált balettet Szegeden utoljára. Több mint tíz éve. Maga a tánc persze nem tűnhetett el egy olyan színházban deszkáiról, ahol operát, operettet nap mint nap játszanak. Ezek a műfajok ugyanis nem nélkülözhetik. A balett néhány megszállott képviselőjével átvészelt tehat a kritikus éveket, sőt időről időre híre járt, sikerül önálló műsor erejéig összeszedni a társulatot.

Hanem amióta a nagyszínház bezárták, a mozi szükséges platója még kevesebb reménnyel biztatott. Erdemes lehet itt balettel próbálkozni, ahol az opera öltönyén is szakad a gomb, alig-alig kap levegőt? Pedig időközben a balett háttérrel élte ki-épült a városban, Pécs mellett Szegeden, a Tömörkény gimnáziumban szervezett tagozatot a minisztérium, nem utolsósorban az utánpótlás biztosítására. Ennek eredményeképpen, meg hogy pár jól képzett szakember is akadt, megindult az intenzív munka a színházban, s a jelekből ítéltelgen lábadozó-félszen a szegedi balett. Olyannyira, hogy megkísérelt talpára állni: február 21-én önálló bemutatót tart a Zenés színházban.

Szakmai mindenesét — koreográfiáját, táncosát, „eneggetikusát” — Veörös Boldizsárt egy esztendője köti szerződés a színházhoz. Tapasztalt motoros a szakmában, ahogy mondani szokás, megjárta Tolnát Baranyát. A szó szoros értelmében, hiszen azon a legendás évfolyamon végzett a Balettintézetben, mely Eck Imre zászlaja alatt elvonult, kitalálni, felvirágoztatni a Pécsi Balettet. A modern mozgáskultúrát — ami éppúgy a klasszikus iskolára épül, mint más művészeteknél, csak hát természetesen egyéb tartozékokkal is jár, valamit rá kell tenni — nemigen oktatták. Pécsen Eck valami sajátosat tudott teremteni, a Veörös már ott megpróbálkozott, különböző operabetékekben, koreográfiákkal. Azzal a Horváth Zoltánnal együttműködve, aki később a szegedi Operához jött. Őt év után külföldre szerződött, a koncertiroda főleg német nyelvi területen foglalkoztatta, s jó évtizede tért haza véglegesen. Tanított Budapesten, táncolt Medveczky Ignával is, dolgozott Bogár Richárdal, hosszabb szériára beugrott Vámos Lászlóék operett-színházi West Side Story-jába, majd a Popszertűl sikerre koreográfiájának átteleveivel Kecskemétre telepített le, Miszlai-Ruszt színházához. Onnan rádukt át Szegedre, a rendező Angyal Máriával mutatkozott be a Színházban.

Nagy zenés színházak létszükséglete a látvány, elő-

adásainak nélkülözhetetlen kelléke a balett. Amit Szegeden talált, hat lányt és egy fiút, arra ösztökölte, érdemes nekik látni. A szakközépiskolai ragozat négyéves képzése révén átkerült fiatalokkal, pár színházi év után, már lehet mit kezdeni. Sikerült is frissíteni a közelmúltban. Amióta egykori évfolyamtársa, Dózsa Imre a Balettintézet igazgatója, onnan is tudnak elszíteni, s bár Nuári Attila elszegedött Budapestre, a Maximba, jelenleg 16-an dolgoznak, próbálnak, gyakorlatotnak, többször is naponta. Tizenegy lány és négy fiú, így hát neki magának is be kell állnia táncolni. Az arány még mindig nem a legoptimálisabb, Veörös Boldizsár azonban meggyőződéssel vallja, jó úton járnak, a kilátások biztatók. Február 21-én teljes vértetben kimerészkednek a rivalda elé: ami emberemlékezet óta nem volt, végre bemutatkozik, önálló estet tart a szegedi balett. A premierlapon három kompozíció, Gluck operájának, az Orfeusz és Euridikének balettléne-néjére ügynevezett tisztia tánc. Prokofjev szerzeményére, a Péter és a farkasra, főleg a gyerekek lesznek majd

adással, hiszen a rajzfilmekből kedvelt figurák kelnek életre, tetszetős maszkokban, melyek Budapestben, az Astra bábglyttes műhelyében készültek — a magnó-ról fájhangzó muzsikát pedig a helyi tévéstudió munkatársai vették föl a Pál Tamás vezette szegedi szimfonikusoktól. Végül a harmadik felvonás, főleg ragtime és blues stílusú zenéjére (a Molnár Dániel-ből ismert Garay Márta állította össze, maga is zongorázik) táncolnak a szegedi balettek. Veörös Boldizsár koreográfiája szerint.

A program kísérletnek indul. Egyelőre nem pályáznak, természetesen, sem a pécsi, sem a győri balett, bábjaira. Hiszen önmagukban már a feltételek is összehasonlíthatatlanok. Nagy kérdés viszont, miként fogadja a közönség. Ez a lelkes kis társaság tulajdonképpen ráadásra vállalkozik, napi munkája mellett, mert egyébként valamennyi repertoárdarabban színpadon vannak ügyszólván, operákban, operettekben. S ha a fogadtatás kedvezően alakul, kell-e hosszasan ecsetelnünk, kedvet, erőt, energiát meríthetnek belőle...

Nikolényi István

A népeesség alakulása

Azt hiszem, sokan vannak, akik némi vizsgyást éreznék, ha több számot, adatot tartalmazó írás kerül a kezükbe. Pedig az 1980. évi népszámlálás részletes adatait tartalmazó könyvet lapozgatva, a számok mögött olyan összefüggések tárulnak fel, amelyek az emlékeztető-nemességben rögzítik a múltat, és sok területen jelzik társadalmi, gazdasági életünk várható alakulását, feladatait.

Az 1980. évi népszámlálás adatait beszédes számok. Elmondják, hogy az idő múlásával mi változott társadalmunkban a 70-es évtizedben, és milyen feladatok megoldására kell a most kezdődő 80-as évtizedben felkészünie a társadalomnak, a családoknak. Ezeket az adatokat felhasználva szeretnénk néhány figyelmet érdemlő, helyenként tanulságos összefüggést felvillantani.

Kedvük mindjárt az ország népeességének alakulásával: 1980 elején az ország lakossága 10 millió 700 ezer 550 fő volt, a 70-es évtizedben 387 ezer 451 fővel gyarapodott hazánk. Megfelelő-e ez a növekedési ütem, és milyen tényezők befolyásolják? A növekedés üteme valamivel magasabb, mint az előző évtizedben volt. Ennek okai között szerepel, hogy az 1950-es években született nagy létszámú női korosztály 1970–1980 között lépett szülőkorba. Így például 1974-ben az ezer lakosra jutó 17,8 születésük száma 1978-ban 18,4 volt. Ezekben az években éreztették kedvező hatásukat az 1973. évi népeessedpolitikai intézkedések is.

Tekintettel arra, hogy az élve születések száma 1979-re 15 ezrelekre csökkent, a kormányzat — a népgazdaság teherbíráshoz képest — már tervezi a éves összeszámának, továbbá bizonyos kateóriákba tartozók családi pótlékának a felemelését.

Gy. Z.